

Abstrakt (CZ)

Občanská společnost je tvořena angažovanými jednotlivci, nevládními neziskovými organizacemi, jejich zaměstnanci, dobrovolníky, dalšími podporovateli a také vztahy mezi těmito aktéry. Aktivity občanské společnosti zahrnují rozvoj komunit, realizaci volnočasových i profesních zájmů, služby ohroženým skupinám, ale také snahy zasahovat do politického procesu a prosazovat určitou legislativu a systémovou změnu. Právě na ty poslední jmenované se zaměřuje tato práce. V úvodní kapitole se věnuji přehledu dosavadního výzkumu občanské společnosti a politického aktivismu v České republice a ostatních post-komunistických zemích střední a východní Evropy. V této kapitole identifikuji pět centrálních tezí, které lze na základě existujícího výzkumu zformulovat, a podrobuji je kritickému zhodnocení. Na základě toho pak tvrdím, že na pozadí celé diskuse lze rozlišit dva proudy literatury, které se ve svém hodnocení kvality občanské společnosti v regionu střední a východní Evropy rozcházejí, a snažím se ozřejmit důvody těchto rozporů. Ve druhé kapitole nabízím přehled teorií sociálních hnutí, čímž dotvším teoretický základ pro empirickou část práce. Mnoho otázek souvisejících s tím, jak aktéři občanské společnosti vstupují do politického procesu, lze totiž zkoumat prizmatem teorie sociálních hnutí. Následující tři kapitoly jsou empirické případové studie, které postupně adresují tři výzkumné otázky zformulované v úvodní kapitole. První z nich, tj. třetí kapitola této práce, navazuje na koncept transakčního aktivismu a usiluje o jasnější novou konceptualizaci horizontálních transakčních vazeb mezi organizacemi. Tato konceptualizace je následně operacionalizována a empiricky testována za použití analýzy sociálních sítí na případě konkrétní iniciativy. Kapitola mimo jiné ukazuje, jak velkou roli může mít různá operacionalizace horizontálních transakčních vazeb mezi organizacemi na výsledky analýzy a jak důležité je doplňovat samotnou analýzu sociálních sítí, která je více technická, o vzhled z kvalitativních rozhovorů. Čtvrtá kapitola se potom zaměřuje na analýzu mechanismů, skrze které mohou organizace dosahovat v rámci politického procesu svých cílů, a to opět formou případové studie. Tato kapitola vychází z Jaspersových výzev, aby studium aktérů občanské společnosti a sociálních hnutí více akcentovalo aktérství, namísto častější analýzy zdrojů a politického kontextu. Primárně se v ní tedy zaměřuji na důležitá strategická rozhodnutí aktérů vybrané občanské iniciativy a za použití metody „process tracing“ se snažím empirickou evidencí doložit, jak tato rozhodnutí přispěla ke konečným úspěchům zkoumané iniciativy. V páté kapitole se věnuji jedné organizaci v delším časovém horizontu a sleduji proces profesionalizace v ní. Zaměřuji se přitom na různé roviny profesionalizace, a sice na rovinu financování, rovinu práce s lidskými zdroji a rovinu komunikační, a sleduji, jak se tyto různé roviny navzájem ovlivňují. Šestá kapitola má formu metodologického exkurzu a detailněji představuje metodu „process tracing“, která je v české sociologické obci zatím poměrně málo známá a kterou v této dizertační práci aplikuji

v kapitole čtyři. Její umístění až před samotný závěr práce zdůvodňuji tím, že jde o kapitolu poměrně podrobnou s ambicemi nabídnout ucelený přehled o metodě „process tracing“. Její zařazení na jiném místě by podle mého názoru příliš rozdrobilo celkovou plynulost textu. Poslední závěrečná kapitola nejen shrnuje a integruje poznatky předchozích kapitol a příspěvek dizertační práce k zodpovězení výzkumných otázek, ale nabízí také úvahu o tom, k jaké sebereflexi v tuto chvíli dochází v české občanské společnosti, především opět v tom segmentu, který usiluje o vstupování do politického procesu. Zajímavé je, že se tato sebereflexe silně dotýká potřeby budovat silnější okruh podporovatelů a vazeb na tzv. „grassroots“, čímž se organizace tematicky vrací k diskusím, které jsou v odborné literatuře o občanské společnosti v zemích střední a východní Evropě rozvíjeny nejméně posledních patnáct let. Ocitáme se tak dnes ve chvíli, kdy akademická diskuse může nabídnout řadu podnětů pro samotné aktéry občanské společnosti.

Klíčová slova (CZ)

Občanská společnost, politický proces, advokační aktivismus, sociální hnutí, process tracing, Rekonstrukce státu, Auto*mat